

מבט על, גיליון 773, 29 בנובמבר 2015

ההתקפות בפריס: התפתחות טבעית, לא תפנית אסטרטגית

יורם שוייצר

מתקפת הטרור בפריס, שבוצעה בדבקות ובקור רוח אכזרי, גבתה את חייהם של כ-130 בני אדם וגרמה לפציעתם של מאות בגופם ורבים נוספים בנפשם, תוכננה בסוריה זמן רב מראש ואורגנה בבלגיה. רשת הטרור שהייתה מעורבת במתקפה המשולבת מנתה לפחות תשעה חברים, שמתוכם שבעה פעלו כמתאבדים. ככל הידוע, בזירה נכח גם המתאם הלוגיסטי של המתקפה, ויתכן שגם מפקדה. פעיל זה, עבד אל-חמיד אבאעוד, מצא את מותו מאוחר יותר בפיצוץ חגורת נפץ בדירת המסתור שבה שהה, בטרם הצליחו הוא ושותפיו לבצע מתקפה נוספת, שכנראה תוכננה לפגוע במרכז מסחרי בעיר.

ידוע, כי כבר מתחילת שנה זו תכננו אזרחים מערביים מוסלמים, אשר פעלו בשורות 'המדינה האסלאמית', לבצע פיגועים בצרפת, בריטניה, טורקיה ובמדינות נוספות, אך אלה סוכלו. בשל כך, החומרה והמידיות של איום הטרור לא חלחלו לתודעתם של מקבלי ההחלטות ושל הציבור, אך כוונות אלה מעידות, כי המתקפות בפריס, וכן אלה שתוכננו ולא בוצעו, אינן מהוות תפנית חדה או מפתיעה באסטרטגיית הפעולה של 'המדינה האסלאמית' נגד מדינות המערב וכי מדובר בהתפתחות טבעית ומתוכננת מראש, שאנשי 'המדינה האסלאמית' נערכו לקראתה. מכאן גם המסקנה, שהתפתחות זו לא נבעה בהכרח מהכישלונות שצברה 'המדינה האסלאמית' בעת האחרונה בשדות המערכה בסוריה, או מהיעדר הישגים חדשים של כוחותיה.

קליטתם של אלפי מתנדבים זרים אירופאים, אמריקנים, קנדים, אוסטרלים, סינים ואחרים לשורות 'המדינה האסלאמית' במהלך שלוש השנים האחרונות נועדה בברור להכשירם כלוחמים בכלל וכמתאבדים בפרט, לטובת המערכה הצבאית שהיא מנהלת בעיקר, אך לא רק, בסוריה ובעיראק. צירופם הונחה על ידי מחשבה, שבבוא העת אפשר יהיה להפעילם לביצוע מערכת טרור בינלאומי. חסרת ביסוס הייתה גם הקביעה שלפיה, בניגוד לאל-קאעדה, שהתמקד בטרור ראוותני במערב כאסטרטגיית הפעולה העיקרית שלו, 'המדינה האסלאמית' תימנע מטרור בינלאומי ותסתפק בעידוד פעילות טרור ספוראדית של מפגעים בודדים שיפעלו בהשראתה, בעודה מתמקדת בכיבושים ובהתבססות בשטחים במרחב הערבי. סרטונים שהעבירו פעילי ואוהדי 'המדינה האסלאמית' ושודרו שוב ושוב ברשתות החברתיות המזוהות עמה כללו הצהרות של מתנדבים זרים בשורותיה בסוריה ובעיראק, כי ככוונתם לפעול ולהשליט טרור במדינות המערב. מעבר להתרברבות אישית ולהפגנת נכונות להקרבה אישית בשם האסלאם ורעיון הח'ליפות האסלאמית שהשתקפו בצילומים, וכן מעבר לניסיון לזרוע אימה בציבור המערבי, זו הייתה ונותרה עדיין הצהרת כוונות ברורה מצד 'המדינה האסלאמית'.

במסרים אלה צריך היה לראות התרעה אסטרטגית, בעיקר לנוכח ניסיון העבר הלא-רחוק עם מתנדבי אל-קאעדה ושותפיו, השייכים לאותו זרם רעיוני כמו זה של 'המדינה האסלאמית'. ברור היה, כי המתנדבים הזרים, הערבים והמערבים, שנקבצו בסוריה ובעיראק, הם עתודת הלוחמים בשירות 'המדינה האסלאמית' במגוון זירות הלחימה שבהן היא מעורבת ברחבי העולם, ובכלל זה במערב. התנהלותם הברברית והנעדרת שמץ חמלה אנושית של אנשי 'המדינה האסלאמית' כלפי תושבי הערים והכפרים שכבשו, שהתבטאה בטבח המוני של שבויים ואזרחים, יצרה תרבות של גיוגל בשטחים שבשליטתה. המתקפות בפריס היו עדות חד-משמעית לכך, ש'המדינה האסלאמית' נחושה להעתיק תרבות זו ללב הציביליזציה המערבית.

מנהיג 'המדינה האסלאמית', אבו באכר אל-בגדאדי, שמינה את עצמו לח'ליף, מגלם באישיותו ובמנהיגותו את דרכה. להתנהלותו האישית נקשרו סיפורי זוועה, בעיקר בנוגע ליחס לשבויים. גם בתחום המדיני-צבאי, בגדאדי הוכיח, כי הוא בעל אישיות של מהמר, המוכן לקחת סיכונים גבוהים מול שלל יריביו כדי לקדם את מטרותיו השאפתניות, שלא לומר המגלומניות, מתוך אמונה ושכנוע עצמי עמוק שביכולתו להגשימן. בהנהיגו מדיניות רצחנית גורפת נגד כל מי שאינו מצייט לו באופן מוחלט ושותף לדרכו, בגדאדי קורא תגר על כל מדינות העולם המוסלמי הסוני ובראשן מצרים, ערב הסעודית, טורקיה ואחרות, על איראן השיעית, ואפילו על מנהיגי הארגונים המרכיבים את מערכת הבריתות של אל-קאעדה, ובראשם מנהיג אל-קאעדה אימאן אל-זוואהירי.

אל-בגדאדי התגרה ישירות במנהיגי רוסיה, אירופה ונאט"ו באמצעות התקפות הטרור רבות הנפגעים שביצעה 'המדינה האסלאמית' לאחרונה באמצעות שלוחיה. מתקפות אלה כללו את הפלת המטוס הרוסי בחצי-האי סיני והמתקפה המשולבת בצרפת. אמנם, יש להעריך, כי בגדאדי מודע לתגובה החריפה הצפויה מצד מדינות המערב, אך יתכן שהוא לוקה בהערכת חסר של נחישותן ונכונותן לצאת במשותף לפעולה עוצמתית נחרצת ומקיפה, להבסתה של 'המדינה האסלאמית'. בה בעת, יתכן שהוא מעוניין דווקא לסבך במערכה קרקעית בסוריה משום שהוא משוכנע שיוכל לשרוד מערכה כזו ומבקש לנצלה כדי לגייס המוני מתנדבים מוסלמים, תוך אמונה ותקווה שהם יצטרפו למערכה במסגרת מה שבוודאי הוא יתאר כמלחמת קודש בהגנה על אדמות האסלאם מפני פלישה צלבנית-יהודית. כזכור, תפיסת עולמה המוצהרת של 'המדינה האסלאמית' היא ארמגדונית ומבטיחה, כי מלחמת יום הדין, הצפויה להתרחש על פי המסורת בעיר דאביק שבסוריה, תשיב את האסלאם למקומו העליון הראוי.

אפשר להניח, כי חשיפתו הבוטה והטרגית של האיום המידי הנשקף לאזרחי המערב מפעילי 'המדינה האסלאמית' ושלוחיה תשכנעם לדרוש ממנהיגיהם להקצות את המשאבים והאמצעים הדרושים לסיכול ולהגנה יעילה מבית מפני גלי הטרור הצפויים. לצד זאת, חומרת האיום הנשקפת למערב כתוצאה מהמשבר בסוריה ומכוחות 'המדינה האסלאמית' בסוריה עצמה ובעיראק מחייבת את מנהיגי השותפות המערביות והערביות הלוקחות חלק בקואליציה הבינלאומית, הלוחמת נגד 'המדינה האסלאמית', להיערך בהקדם לפעולה אינטנסיבית ורצופה נגד בסיסי החליפות. ואכן, בעקבות המתקפות בפריס העניקה מועצת הביטחון של האו"ם, בהחלטה שהתקבלה פה אחד, גיבוי למלחמה העולמית נגד 'המדינה האסלאמית'. מנדט זה אמור לסייע למדינות הקואליציה להאיץ את פעילותן נגד מרכזי השליטה של 'המדינה האסלאמית', דוגמת ראקה, בירת החליפות, בסוריה, וכן במוצול ורמאדי בעיראק, ולשחרר מידה, כדי לשלול ממנה את יכולתה הסמלית והמהותית לשלוט.

במערכה כזו המתנהלת נגד אויב מסוג 'המדינה האסלאמית', הפועל כצבא "טרורילה" המתמגן באזרחים, יש חשיבות לתחכום ולחדשנות. כדי שהמבצעים יהיו יעילים וממוקדים, וכדי להימנע ככל האפשר מפגיעה באזרחים, אשר תנוצל על ידי 'המדינה האסלאמית' לגיוס תומכים ופעילים, יש להסתייע בכוחות מקומיים בתכנון, בפעילות, בסיוע אווירי, בסיכול ממוקד ובהפעלת כוחות מיוחדים, שיתבססו על מודיעין איכותי. הקשיים לרתום לפעולה משותפת קואליציה של מדינות רבות, בעלות אינטרסים פרטיקולריים דומיננטיים ולעיתים סותרים, הם ברורים. אולם, ניתן להעריך, כי הגברת ההיקף ועוצמת פיגועי ההרג הראוותניים של 'המדינה האסלאמית' בערים שונות במערב תדחוף את מדינות הקואליציה למאמץ להתגבר על פערי האינטרסים ביניהן ולפעול במשותף להסרת האיום. תהליך גיבושה של הקואליציה לפעולה תקיפה ומשותפת צפוי להימשך זמן, אם כי יש להניח, כי הוא יואץ ככל ש'המדינה האסלאמית' תצליח להתגבר על פעולות הסיכול של יריביה ולבצע פיגועים רבי נפגעים.

בפעולות הסיכול הנערכות כיום ברחבי אירופה ניכר שיתוף פעולה הדוק ויעיל בין שרותי הביטחון והמודיעין השונים ביבשת ומחוצה לה, דוגמת זה המתקיים עם מדינות ערביות, ביניהן מרוקו. חלקו גלוי לעין הציבור ורובו סמוי. שיתוף פעולה זה, הוא חיוני מאין כמוהו ומהווה בסיס להצלחת המערכה נגד הטרור הג'יהאדיסטי.

בעוד שבערי אירופה נערכות פעולות נרחבות של שרותי המודיעין והביטחון המקומיים במטרה לעצור פעילים ותומכים של 'המדינה האסלאמית', הגיעה ממאלי שבאפריקה תזכורת כואבת לכך שמערכת הטרור הג'יהאדיסטית אינה מוגבלת למדינות המערב בלבד או ל'מדינה האסלאמית'. בפיגוע שבוצע במלון רדיסון בבמאקו, בירת מאלי, על ידי חוליה מארגון המורביטון, הקשור דווקא ל'אל-קאעדה במגרב האסלאמי', נרצחו 20 מאורחי המלון, ביניהם תושבי המקום ושלושה עשר אזרחים זרים – מרוסיה, סין, ארצות הברית, בלגיה וישראל. הלקח מאירוע זה הוא, שהלחימה נגד הטרור הג'יהאדיסטי בעת הנוכחית חייבת לכלול פגיעה מהותית הן ב'מדינה האסלאמית' ושותפיה והן במערכת הבריתות של אל-קאעדה. למרות היריבות ביניהן על השליטה במחנה הג'יהאד העולמי, שתיהן חולקות שנאה למערב ורצון לפגוע בו ולהרסו, מה גם, שהן עלולות לחזור ולשתף פעולה בעתיד להגשמת החזון להשליט את האידיאולוגיה הסלאפית-ג'יהאדיסטית בעולם כולו.